

Bartoněk, Antonín

[López Eire, Antonio. Tres cuestiones de dialectología griega ; López Eire, Antonio. Innovaciones del Jónico-Ático (vocalismo) ; López Eire, Antonio. Los Jonios y el Jónico-Ático ; López Eire, Antonio. En busca de la situación dialectal del jónico-ático ; López Eire, Antonio. Problematica actual de la dialectología griega]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1979, vol. 28, iss. E24, pp. 144-145

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109251>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Antonio López Eire: Tres cuestiones de dialectología griega, Theses et Studia Philologica Salmaticensia XIV, Salamanca 1969, stran 31; Innovaciones del Jónico-Ático (vocalismo), Acta Salmaticensia, filosofía y letras 60, Salamanca 1970, stran 49; Los Jonios y el jónico-ático, Zephyrus 23—24 (1972—3), 197—207; En busca de la situación dialectal del jónico-ático, Simposio de Colonizaciones, Barcelona 1974, 247—278; Problemática actual de la dialectología griega, Vº Congreso de Estudios Clásicos, Madrid 1974.

Podobně jako se J. García-Ramón stal pojmem v bádání o genezi aiolštiny, patří dnes jeho krajan A. López Eire k významným badatelům o počátcích iónského nářečního světa staré řečtiny. Jeho první větší práce nebyla sice ještě bezprostředně vázána na iónskou problematiku, nicméně se tu L. Eire se zdarem pokusil o fonologické řešení tří problémů, které mají i pro iónštinu značný význam: 1. Přeměna ie. gen. sing. *-oajo* (v ión.-att. *-ov*) je vysvětlována přes raně řecké *-ojo* tak, že se předpokládá simplifikace *-ojo* > *-ojo* nejprve v gen. sing. členu určitého, jež autor chápe jako bezpřízvukové proklitikon (*tojo* > *tojo*), zjednodušené *j* tu mezi dvěma sarnohláskami vypadne a časem dojde k jejich kontrakci. Vzniklé *-ov* (resp. *-w*) se potom stane vzorem pro analogickou přeměnu i u přízvukovaných jmen. 2. Rozdíl mezi geminovaným *τσοος* v aiolštině a dórštině a zjednodušeným *τσοος* v iónskoattičtině a arkadštině chápe autor jako rozdíl mezi starším fonologickým stadiem, v němž bylo geminované *ss* ještě stále intervokalicou kombinatorní variantou fonému */s/* (v aiolštině a dórštině byl tedy ještě v klasické době jediný foném *s/ss*), a mezi innovačním fonologickým stadiem v iónskoattičtině a arkadštině, kde provedená asibilace typu *ti* > *si* otevřela cestu k tomu, aby se *ss* simplifikací v *s* ve slovech jako *τσοος*, *μειος* stalo součástí fonému */s/*. 3. Protořecké palatální *n'n'*, *r'r'* ztratilo svou palatálnost před *e*, *i*, *u* a splynulo s *nn*, *rr*. Zvláště první dva výklady prozrazují bystrý fonologický přístup k řešeným problémům; třetí otázka je součástí širší problematiky protořeckých gemitát a ta zatím čeká na globální vyřešení.

Monografie, kterou A. López Eire věnoval iónskoattickým inovacím, je věnována nástinu iónskoattického vokalizmu v podstatě ve shodě s některými staršími pracemi (zvl. s M. S. Ruipérezem a A. Bartoňkem). Autor upřesňuje chronologické zařazení některých hláskových změn a dochází k obecnému závěru, že nejcharakterističtější iónskoattické inovace spadají až do doby po roce 1200 př. n. l. Do tohoto časového období zařazuje i celou problematiku tzv. prvního náhradního dloužení, kterou autor chápe ve shodě s Ruipérezem tak, že se totiž souhláskové skupiny podléhající tomuto dloužení (*ms*, *sm*, *ns*, *sn*, *rs*, *sr*, *ls*, *sl*, *ln*) nejprve měnily v gemitáty *mm*, *nn*, *rr*, *ll* (toto stadium je zachováno v Thessalii a na Lesbu) a že náhradnímu dloužení vlastně podléhaly teprve tyto gemitáty.

V časopiseckém článku ze Zephyru pokračuje autor v záměru naznačeném na konci předchozí studie a obrací pozornost k otázkám formování iónskoattické nářeční skupiny. Všímá si především postmykénských vztahů mezi iónštinou a dórštinou a rozhojňuje starší Rischovy i Chadwickovy vývoody o další argumenty. Pokud jde o vztahy protoiónštiny a protoarkadokyperštiny za doby mykénské, končí svůj článek úvahou, zda vůbec lze před rokem 1200 př. n. l. hovořit o obou těchto pozdějších jazykových skupinách jako o dialektch dostatečně dobře diferencovaných. Zdá se však, že tato opatrná formulace přece jen zcela nevylučuje mykénskou existenci alespoň náznaků této diferenciace.

Nasvědčuje tomu i autorova stať, která vyšla ve sborníku barcelonského Simposio de Colonizaciones a v níž se autor znovu vrací k problematice místa iónskoattických dialektů v souboru starořeckých nářečí. Na základě detailního rozboru relevantních jazykových jevů tu charakterizuje López Eire protoiónskoattičtinu z konce 2. tisíciletí př. n. l. jako řecký dialekt, jenž byl velmi těsně spjat jak s mykénštinou, tak s předpokládanou tehdejší podobou tzv. nářečí arkadokyperských.

Metodologicky důkladně promyšlený rozbor celé této problematiky, a to s dopadem pro celý řecký nářeční svět, podal pak López Eire ve svém referátě Problemática actual de la situación griega, předneseném v roce 1974 na kongresu klasičeských studií v Madridu. I v této stati klade počátky vnitrořecké nářeční diferenciace až do závěrečných století 2. tisíciletí př. n. l.; jako nejprogressivnější řecký dialekt klasičké doby se mu jeví iónskoattičtina a po ní dórština, jako nejkonservativnější řecké nářečí thessalština. Z dialektů, které asibilovaly *ti* v *si*, je nejkonservativnější lesbičtina. Bojótština je přechodovým dialektem mezi thessalštinou a dórštinou, kyperština mezi lesbičtinou a iónskoattičtinou. Iónskoattičtina a dórština se jako takové vytvořily

poměrně pozdě, snad až na počátku I. tisíciletí př. n. l. Dodejme ještě, že nejnověji se López Eire vrátil k metodologické problematice v článku *Perspectivas metodológicas en dialectología griega*, *Helmantica XXVIII* [1977; *Commentationes philologicae en honor del P. Julio Campos*], str. 315–329, a že zde s odkazem na zajímavý, i když dosti kuriózní metodický postup starověkého filologa Tryfóna z Alexandrie, současnika Augustova, dochází znovu k závěru o mimořádné archaičnosti thessalštiny.

Stati A. Lópeze Eireho prozrazují moderní dialektologické školení spojené s důkladnou znalostí starořeckého jazykového materiálu. Stejně jako García-Ramón směřuje i on k co nejširší eliminaci nářečních rozdílů v řeckém nářečním světě z doby před pádem mykénské civilizace. Oběma autorům se daří interpretovat velkou většinu raných řeckých diferenčních jevů tak, že se jejich postmykénský vznik zdá pravděpodobný, otázkou ovšem zůstává, zda zmíněné difference – nezávisle na sobě posuzované – musejí být opravdu vždy až postmykénského data. Ze dvou nedávno vyšlých statí dalšího Španěla F. R. Adradosa (*Emerita* 44 [1976], 65–113 a 245–278) vyplývá, že tomu tak být nemuselo, ale o tom chceme pojednat až v některém z dalších svazků Sborníku.

Antonín Bartoněk

Archaeologia Homerica – Die Denkmäler und das frühgriechische Epos im Auftrage des Deutschen archäologischen Instituts hrsg. von *F. Matz* und *H.-G. Buchholz*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1967.

Od roku 1967 vydává Deutsches archäologisches Institut významnou sérii publikací věnovaných problematice hmotné kultury v souvislosti se studiem památek raně řeckého eposu. Dílo vychází v sešitech a je rozpočteno do tří svazků o celkovém počtu nejméně 23 monografických studií. Poněvadž jednotlivé sešity vycházejí v poměrně těsných časových intervalech, chceme tu zatím podat globální výčet statí zařazených původně do plánu a k některým z nich se přitom vrátíme ve zvláštních recenzích podle tematických okruhů.

Do prvního svazku byly zařazeny práce o oděvu (*Sp. Marinatos*), úpravě tváře a hlavy (*Sp. Marinatos*), špercích (*E. Bielefeld*), odznameních hodnosti (*H.-G. Buchholz*), vojenství (*H.-G. Buchholz* se spolupracovnicí), jízdě na voze a na koni (*J. Wiesner*) a o námořnictví (*D. Grayová*). Druhý svazek obsahuje monografie o zemědělství, zahradnictví a chovu dobytka (*W. Richter*–*W. Schiering*), lovu a rybařství (*I. Maulová* a *H.-G. Buchholz*), hornictví, hutnictví a práci v lomech (*R. J. Forbes*), řemesle (*F. Eckstein*–*H. G. Niemeyer*), obchodě (*W. H. Gross*), výtvarném umění (*G. Hafner*–*K. Fittschein*), stavitelství (*H. Drerup*), o homérské domácnosti (*S. Laser* s dalšími spolupracovnicí) a o kuchyni a jídlech (*G. Brunsová*). Ve třetím svazku vycházejí studie o ženě homérské doby (*G. Wickert*), péči o tělo a lékařství (*W. Artelt*), sportu a hrách (*E. Homann-Wedeking*), hudbě a tanci (*M. Wagner*), kultu bohů (*E. Townsend-Vermeuleová*) a písmu (*A. Heubeck*).

Antonín Bartoněk

I. A. Rezanov: *Atlantida: Fantazija ili realnost?*, Izdatel'stvo Nauka, Moskva 1976, stran 136.

Otázka Atlantidy zneklidňuje již dlouhá léta na celém světě mysl nejen různých amatérů, ale i odborníků mezinárodního vědeckého vřhlasu. Jak je patrné z bibliografických údajů v publikaci *I. A. Rezanova*, stranou nezůstali v posledních letech ani badatelé v SSSR. Sám Rezanov zdůrazňuje ohromný rozvoj nejrůznějších vědních disciplín, které se dotýkají problému Atlantidy, a v recenzované práci populárně-vědného zaměření shrnuje výsledky dosavadních bádání z oboru přírodních věd, především geologie a vulkánologie, oceánologie a geofyziky (srov. zvl. str. 10–24; 35–79; 116nn.) i věd společenských, zvláště archeologie a historie, a snaží se vyloučit své vlastní stanovisko k otázce Atlantidy. Studii začíná tradičně rozborem informací o Atlantidě známých z Platóna (str. 4nn.) a jejich konfrontace s výsledky přírodovědného zkoumání ho vedou k závěru, že Atlantis nemohla ležet v Atlantském oceánu, nýbrž ve Středozezemním moři. Do této souvislosti pak uvádí objevy Arthura Evanse na